

КІНОМИСТЕЦЬКИЙ КОНТЕНТ В ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ

Горболіс Лариса Михайлівна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0003-4775-622X
ResearcherID: AAD-3345-2022

Стаття присвячена актуальному питанню оптимізації навчання зарубіжної літератури в 5–11 класах закладів загальної середньої освіти. На прикладі літературних і кінематографічних текстів, рекомендованих програмою зарубіжної літератури для 5–9 класів (підготовленої авторським колективом під керівництвом О. Ніколенко), виявлено послідовність застосування різних видів кіно (з урахуванням вікових особливостей учнів), що сприятимуть формуванню умінь і навичок, необхідних для ефективного аналізу й інтерпретації літературних творів та розширення досвіду читання. Проілюстровано, що програма зарубіжної літератури для 10–11 класів (рівень стандарт) також активно пропонує залучати ігрові, документальні, науково-популярні фільми у процесі вивчення життя і творчості письменників, літературних творів, особливостей (культурних, історичних) доби й підсилює літературознавчу та культурологічну лінії ознайомлення з кращими зразками світового письменства в старших класах. Запропонований у статті алгоритм двоетапного (під час підготовки до уроку та у процесі вивчення літературного твору на уроці) опрацювання вчителем зарубіжної літератури кіноматеріалу сприятиме формуванню засад літературної освіти учнів (уміння порівнювати тексти різних видів мистецтва, опанувати елементи теорії літератури), зацікавленню навчальним матеріалом здобувачами та ефективному його засвоєнню. Різні види кіно, рекомендовані укладачами програм для активізації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури, допомагатимуть здобувачам освіти позиціонувати і сприймати різножанрові твори літератури в контексті культури доби, наочно транслюватимуть взаємодію літератури з кіномистецтвом, розвиватимуть уміння учнів порівнювати літературні тексти з їхнім утіленням у кіно. Застосування кінопродукції на уроках формуватиме потребу читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним, зміцнюватиме потребу читати художні твори.

Ключові слова: літературна освіта, загальні компетентності, уміння, знання, література, кінофільм.

Horbolis Larisa. Cinematic art as a tool for enhancing the teaching of world literature in secondary schools: specifics of application

The article addresses the pressing issue of improving the effectiveness of teaching world literature in grades 5–11 of general secondary education institutions. Drawing on examples of literary and cinematic texts recommended by the world literature curriculum for grades 5–9 (developed under the supervision of O. Nikolenko), the study outlines a consistent approach to integrating various types of films – adapted to the students' age characteristics – into the educational process. Such an approach fosters the development of analytical and interpretive skills essential for a deep and meaningful understanding of literary works. It is demonstrated that the world literature curriculum for grades 10–11 (standard level) also actively encourages the inclusion of feature films, documentaries, and popular science productions in the study of writers' biographies, literary texts, and the cultural and historical context of different epochs. This enriches both the literary and cultural dimensions of students' engagement with world literary heritage in the senior grades. The article proposes a two-stage algorithm for teachers of world literature to work with cinematic materials – during lesson preparation and in the course of studying the literary text in class. This methodological approach helps to form the foundations of students' literary education: the ability to compare works of different art forms, to grasp key concepts of literary theory, and to engage deeply with texts. Moreover, the use of film in literature lessons stimulates students' interest, enhances motivation, and facilitates more effective comprehension of educational content.

Different types of films recommended by the curriculum authors serve as an effective means of activating cognitive and creative activity in literature classes. They help students to perceive and interpret literary works within the broader cultural context of their time, to visualize the interplay between literature and cinema, and to develop comparative analytical skills. The inclusion of cinematic works in the educational process nurtures a genuine interest in reading, an appreciation for aesthetic experience, and the capacity for thoughtful reflection on the texts studied.

Key words: literary education, key competencies, skills, knowledge, literature, film art.

Вступ. Швидкий розвиток інформаційних технологій, масштабна диджиталізація багатьох сфер, суспільні виклики, втрата у здобувачів освіти мотивації вчитися спричинили згасання інтересу в українських школярів до читання художніх творів зарубіжних письменників, низький рівень сформованості читацької компетентності учнів, скажімо, складнощі аналізувати / інтерпрету-

вати поезію, позиціонувати й трактувати твір письменника як складову історико-літературного процесу, що засвідчують опитування вчителів [1]. Такі та інші проблеми ставлять сьогодні перед учителями зарубіжної літератури завдання комплексного підходу до формування літературної освіти учнів ЗЗСО. Інтерактивні методи навчання зарубіжної літератури, ключові прин-

ципи НУШ (дитиноцентризм, компетентнісне навчання, створення умов для всебічного розвитку особистості тощо) наразі мають бути скеровані на ефективне навчання зарубіжної літератури з елементами інноватики.

Серед багатьох інноваційних аспектів, що застосовуються до навчання зарубіжної літератури у 5–11 класах, продуктивним є міжмистецький підхід, передбачений, як відомо, модельними програмами із зарубіжної літератури та інтегрованих курсів для 5–9 класів, програмами для 10–11 класів (стандарт, профільний рівень), у яких до запропонованих тем із вивчення творчості письменників рекомендується перелік творів різних видів мистецтв – живопис, карикатура, графіка, кінематограф, театр, скульптура тощо. Завдання такого матеріалу, зауважує авторський колектив програми, створеної під керівництвом О. Ніколенко: «Навчити школярів естетично сприймати літературні твори, виявляти їх художню своєрідність, розглядати в контексті розвитку загальнолюдської культури та національних культур різних країн і народів; розширити особистісний культурно-естетичний тезаурус учнів на основі набутих знань про художню літературу світу, практичних умінь і навичок сприймання, аналізу, інтерпретації, дослідження художніх творів зарубіжних письменників від давнини до сучасності, а також у процесі творчого діалогу із художніми текстами і відповідними медіатекстами» [2, с. 7]. Зазначені завдання корелюють із головною метою вивчення зарубіжної літератури в системі середньої освіти – «прилучення учнів до найкращих здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів, формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії (зокрема із застосуванням цифрових технологій) на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів відповідно до контексту» [2, с. 6].

Вивчаючи зарубіжну літературу в старшій школі у зв'язках із іншими видами мистецтва, філософією, учні мають набути таких предметних компетентностей: «розуміння літератури як невід'ємної частини національної й світової художньої культури; усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва» [3, с. 10]. Укладачі програми зауважують комплексний підхід до вивчення літературних творів у 10–11 класах, акцентуючи на культурологічній лінії, яка сприяє «усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва; ознайомленню учнів із фундаментальними цінностями світової художньої культури; розкриттю особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітленню зв'язків літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями, віруваннями, культурними традиціями різних народів і національностей» [3, с. 12].

Матеріали та методи. Про оптимізацію навчання літератури з ЗЗСО із залученням міжмистецького контенту, зокрема кіно, зауважують у своїх працях С. Жила, О. Куцевол, О. Ніколенко, О. Покагілова, Г. Токмань, В. Шуляр, Т. Яценко та ін. Активно декларують неза-

перечний потенціал кіномистецтва у навчанні зарубіжної літератури у 5–11 класах сайти навчальних закладів [4], матеріали вчителів-практиків на освітній платформі «Всеосвіта» з посиланням на найбільш вдалі екранізації літературних творів, що «допоможе учням краще уявити книжкових героїв і події, порівняти версії письменників і режисерів» [5], персональні сайти вчителів [6], портал вчителів зарубіжної літератури «Світліт» тощо. Щоправда, наповнення деяких платформ учителів потребує перегляду, з огляду на процес деколонізації освіти (негайне вилучення матеріалу про твори російських письменників та кінофільми, створені режисерами з країни-агресорки). Підбірки фільмів від видавництва також засвідчують незаперечний потенціал кінофільмів у навчанні зарубіжної літератури в ЗЗСО. Скажімо, автори платформи «Шкільні твори на великому екрані: магія екранізацій», підготовленої видавництвом «Ранок», пропонують учителям і учням фільми від різних кіностудій за творами зарубіжних письменників: Ч. Дікенс «Різдвяна пісня в прозі», Р. Дал «Чарлі та шоколадна фабрика», Л. Керролл «Аліса в Країні Див», Дж. Бойн «Хлопчик усмагастій піжамі», А. Конан Дойл «Оповідання про Шерлока Холмса» («Пістрява стрічка» або «Спілка рудих»), А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц», Дж. Остін «Гордість і упередження», М. Зусак «Крадійка книжок», Л. Мей Олкотт «Маленькі жінки», К. Патерсон «Міст у Теребатію». Автори платформи констатують: «Світ кіно та книги тісно переплітаються, створюючи нові можливості для залучення молоді до літератури. Коли учні дивляться фільми, серіали або мультфільми за мотивами книжок, вони не лише насолоджуються історіями, що захоплюють, а й відкривають для себе новий, цікавий світ літератури. Екранізації допомагають краще зрозуміти героїв, їхні емоції та вчинки, що може зацікавити школярів і спонукати їх взяти до рук оригінальні твори» [7]. Запропоновані інформаційні матеріали містять перелік фільмів із короткими анотаціями та відеоконтент, що технічно полегшує вчителям зарубіжної літератури опрацювання кінематографічного продукту. Прикметно, що фільми за творами письменників підібрані з урахуванням якості режисерської роботи, гри акторів та відповідності першоджерелу. Однак у рекомендованих ресурсах не запропоновано методики роботи з кіно-текстом, алгоритму опрацювання фільму чи його фрагментів учителем, учнями та у співпраці учителя та учня, з урахуванням вікових особливостей здобувачів освіти та сформованості їхніх умінь у роботі над літературними та кінематографічними творами, починаючи з 5 класу. Не пропонують таких методичних рекомендацій і програми підвищення кваліфікації вчителів [8].

Мета статті – виявити й проаналізувати тенденції освоєння кінематографічного контенту в оптимізації навчання зарубіжної літератури в ЗЗСО.

Завдання статті – з'ясувати особливості залучення різних видів кінематографічної продукції на уроках зарубіжної літератури в ЗЗСО.

Методи: аналіз методичної літератури, чинних програм із зарубіжної літератури для 5–9 класів та 10–11 класів; за допомогою компаративного методу здійснено порівняння

змістового наповнення міжмистецького (кінематографічного) контенту в чинних програмах із зарубіжної літератури.

Результати дослідження. Модельні програми із зарубіжної літератури для 5–9 класів до більшості тем пропонують у міжмистецькому блоці контент «Фільмографія», враховуючи вікові особливості здобувачів освіти, дотримуючись принципу поступовості у формуванні й удосконаленні теоретичних знань, умінь школярів аналізувати, порівнювати, знаходити спільне, відмінне, своєрідне, тотожне в літературному тексті й кіно. Адже, як засвідчують опитування вчителів, учням подобається працювати з творами, за якими знято фільм або мультфільм, зокрема бестселери, які всім відомі (діти люблять порівнювати екранізації із книжковою основою) [1].

Простежимо логіку застосування різних видів кіно у 5–9 класах на прикладі програми, створеної авторським колективом, під керівництвом О. Ніколенко. У програмі для 5 класу у розділі «Скарбниця народних казок», де рекомендовано вивчення індійської, японської, китайської, арабської народних казок, «Пані Метелиця» братів Я. і В. Грімм (2 твори за вибором учителя), автори запропонували залучити таку фільмографію: «Сьома подорож Синдбада» (режисер Н. Юран, США, 1958), «Пригоди Синдбада» (режисер Ад Нах, США, 1998), «Пані Метелиця» (режисер Г. Кольдиць, НДР, 1963) та ін. [2, с. 19]. Такий підхід зорієнтований на системні результати: учень аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, «визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті; формулює тему та основну думку художнього тексту / медіатексту; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті / медіатексті і власним життєвим досвідом; висловлює в усній та / або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом / медіатекстом, а також своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; переказує зміст художнього тексту / медіатексту у різний спосіб відповідно до завдання» [2, с. 17]. У 5 класі, переконані автори програми, слушно апелювати до ігрового кіно, де за допомогою гри акторів розповідається історія, передається ідея, відтворюється сюжет літературного твору.

У 6 класі авторський колектив програми, вивчаючи творчість Мацуо Басьо, Р. Бернса, Г. Лонгфелло (розділ «Барви світової поезії») пропонує залучити в освітній процес документальне кіно (про природу США, Японії, Шотландії), що, як відомо, побудоване на фактах із реального життя і є важливим джерелом інформації.

Адаптаційний цикл (5–6 класи) базової середньої школи логічно доповнюється предметним навчанням у 7–9 класах, що враховує і кінематографічний акцент, передбачений авторським колективом. Так, скажімо, у 7 класі документальний матеріал із рекомендованого переліку пропонується застосовувати паралельно з науково-популярними фільмами, покликаними у доступній для учнівської аудиторії формі розповідати про Другу світову війну, представників перекладацької школи

тощо. Рекомендовані для використання в навчальному процесі кіноматеріали скеровані на ефективне вивчення не лише літературних творів, а й біографії письменників, історичної епохи, що важливо, адже 7 клас є перехідним у базовому предметному навчанні, де поєднуються проблемно-тематична і жанрова лінії навчання зарубіжної літератури.

У 8–9 класах автори програми вважають доцільним продовжувати вдосконалювати вміння здобувачів освіти працювати з документальними стрічками – аналізувати, узагальнювати, акцентувати на особливостях культурного розвитку, що відповідає історико-літературному та жанрово-родовому принципам навчання зарубіжної літератури. Наприклад, вивчаючи у 9 класі творчість Дж. Байрона, зокрема уривки його поеми «Мазепа», пропонується звернутися до кінострічок «Байрон» (режисер Дж. Фаріно, Велика Британія, 2003), «Молитва за гетьмана Мазепу» (режисер Ю. Ілленко, Україна, 2001), інші документальні фільми про Мазепу й підсилити розкриття української теми в поемі «Мазепа», специфіку зображення образу гетьмана у творі.

Дотримання принципу послідовності в застосуванні різних видів кіно (від ігрового до документального й науково-популярного) в програмі зарубіжної літератури для 5–9 класів, підготовленої авторським колективом під керівництвом О. Ніколенко, сприяє формуванню у здобувачів умінь працювати з медіа як додатковим матеріалом, важливим для глибокого аналізу / інтерпретації літературного твору, формування літературної освіти учнів.

Програми із зарубіжної літератури для старших класів пропонують фільмографію, з якою вчитель має найперше попрацювати самостійно, обираючи найбільш удалі кінотексти та їхні фрагменти для використання на уроці. Вивчаючи, драматичний твір «Синій птах» теоретика «нової драми» М. Метерлінка, у програмі зарубіжної літератури для 10 класу (Додаток 3 «Культурологічний контекст») запропоновані на вибір учителів такі кінофільми: «Синій птах» (реж. М. Турнер, США, 1918); «Синій птах» (реж. У. Ленг, США, 1940); «Синій птах» (серіал-аніме, реж. Хіросі Сасагава, Японія, 1980) [3, с. 53]. Перегляд фільму чи робота з важливими емоційно місткими та композиційно важливими епізодами, запропонованими режисером, сприятиме розумінню ідеї одухотворення життя й відновлення втрачених зв'язків у драмі-феєрії «Синій птах», допоможе з'ясувати особливості розвитку сюжету, роль фантастики, філософське наповнення образів, осмислити й потрактувати фінал, а також сприятиме опануванню термінів із теорії літератури, передбачених програмою (таких, як зовнішня і внутрішня дія, символ, підтекст). Кінофільм допоможе формуванню адекватної «оцінки твору, виявити власну читацьку рефлексію» [3, с. 2], ключових компетентності засобами предмета «Зарубіжна література», як-от: умінь «сприймати твори літератури в контексті культури доби; демонструвати взаємодію літератури з іншими видами мистецтва, порівнювати літературні тексти з їхнім утіленням у живописі, кіно, музиці тощо» [3, с. 8–9], а також «ставлення: до літе-

ратури й мистецтва як складників людської цивілізації; формувати потребу читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним; відкритість до міжкультурної комунікації; стійкий інтерес до світових культурних надбань [3, с. 9].

Форми, методи та прийоми вивчення зарубіжної літератури у взаємодії з кіно різноманітні. Робота з кіноматеріалом може бути індивідуальна, групова (скажімо, проєктна); з участю чи під керівництвом учителя; на етапі ознайомлення з новим матеріалом, на підсумковому етапі вивчення теми чи у процесі перевірки домашнього завдання (наприклад, створення інтермедіального портрета письменника) і навіть на етапі подолання освітніх утрат. Проте чи не найбільша ефективність, наприклад, ігрового кіно виявляється під час роботи з літературним текстом – характеристики героїв: цитати з твору, що відображають портрет, опис зовнішності, емоції, переживання стан героя у межових ситуаціях, наприклад, рибалки Сантьяго із повісті-притчі Е. Гемінгвея «Старий і море» й візуальний образ протагоніста в одному з запропонованих програмою фільмів «Старий і море» (реж. Дж. Стердженс, США, 1958); «Старий і море» (реж. Дж. Тейлор, США, 1990); «Старий і море» (реж. О. Петров, Канада, Японія та ін. 1999) [3, с. 54]; з'ясування значимості кульмінаційних для розвитку подій моментів, конфліктних ситуацій у літературному творі й візуальному кіноваріанті; увіраження проблемно-тематичного аспекту твору й контекстуального діапазону та підсилення емоційної складової сприйняття літературного твору – апелювання до фільму «Список Шиндлера» (реж. С. Стілберг, США, 1993) під час вивчення поезії Пауля Целана «Фуга смерті» в 11 класі.

Кінопродукція на уроках зарубіжної літератури – ефективний інструмент для формування світогляду, читацької компетентності учнів. Однак у процесі застосування кіно на уроках зарубіжної літератури у 5–11 класах ЗЗСО незаперечною є «першість» учителя – знайомство словесника з кінофільмом, визначення процедури його опрацювання. Тема, мета, обсяг передбачених програмою умінь і знань учнів у процесі засвоєння навчального матеріалу є пріоритетним у роботі з кіноматеріалом. Звісно, «питання, чи може кіно замінити книгу, залишається актуальним, адже кожен формат має свої унікальні засоби вираження та впливу на аудиторію <...>. Досвід показує, що успішні екранізації можуть значно підвищити інтерес до оригінальних літературних творів» [9]. Екранізація літературного твору є важливим фактом культурного життя. Проте для вчителя зарубіжної літератури головним є не стільки питання відповідності кінострічки першоджерелу, скільки сам процес, по-перше, опрацювання кіно, по-друге, його ефективного, прийняттого для віку учнів і завдань уроку залучення до аналізу / інтерпретації літературного твору.

Слушно зауважити про щонайменше такі етапи роботи вчителя зарубіжної літератури з кінематографічним матеріалом: 1) формулювання (узгодженої з темою, та завданнями уроку) мети перегляду кінофільму; 2) читання літературного твору і перегляд фільму; 3) збір інформації про обидва твори (зокрема, підбірка відгуків, рецензій фахівців із кіномистецтва – як додатковий матеріал для вчителя зарубіжної літератури); 4) відбір і опрацювання відповідних фрагментів, концептуально важливих для з'ясування проблематики, архітекτονіки, характеристики героїв, конфліктних і межових ситуацій тощо; 5) технічний аспект опрацювання кінострічки (т. зв. «нарізка» фрагментів, епізодів); 6) методично правильна й системно продумана проєкція зібраного, систематизованого й узагальненого матеріалу на різні етапи вивчення відповідної теми; 7) бесіда (з елементами порівняння) за літературним твором і кінофільмом за попередньо складеними вчителем питаннями; 8) підсумкові тези сформульовані на уроці з учнями (на основі порівняння творів) про тему, проблеми, художні засоби тощо літературного твору та висновок учителя про ефективність застосування кіноматеріалу на уроці (з урахуванням недоліків, щоб у перспективі уникати помилок).

Варто наголосити, що, попри ретельну й об'ємну роботу з кінопродуктом у процесі підготовки до уроку, учитель має володіти базовими знаннями зі сфери кіномистецтва, скажімо, розуміти значення таких понять, як *перший план, загальний план, крупний план, мізансцена, кадр* тощо, які допоможуть інтерпретувати літературний текст, заглибитися в його внутрішню структуру. Тому актуальними на сьогодні можуть бути тематичні вебінари для вчителів зарубіжної літератури з питань кіномистецтва, взаємодії літератури з кіно та методичного інструментарію з проблем транслювання кіномистецтва в освітній процес ЗЗСО.

Висновки. Залучення різних видів кіно на уроках зарубіжної літератури у 5–11 класах у закладах загальної середньої освіти – один із ефективних підходів до формування критичної думки, читацької компетентності, світогляду, основ літературної освіти, зацікавленості школярів здобутками світового мистецтва. Методично правильно підібраний і опрацьований учителем кіноматеріал (відповідно до теми, мети й завдань уроку) сприяє засвоєнню знань, активізує роботу здобувачів на уроці, сприяє співпраці учителя й учнів, організації індивідуальної та колективної роботи здобувачів на різних етапах вивчення доробку письменника й літературного твору. Наше дослідження лише означає деякі аспекти важливої, але малодослідженої проблеми. Потребує спеціального вивчення методичний аспект застосування кіно з акцентом на різні рівні організації літературного твору, а також у контексті з іншими мистецькими практиками (живописом, музикою тощо) та з урахуванням досвіду вчителів-практиків.

Література:

1. Пасько І. Які твори з курсу «зарубіжки» найбільше люблять учні – результати опитування вчителів. URL: <https://nus.org.ua/2024/06/27/yaki-tvory-z-kursu-zarubizhky-najbilshe-lyublyat-uchni-rezultaty-opytuvannya-vchyteliv/>

2. Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудницька Н. П., Туряниця В. Г., Тихоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zar.lit.5-9-kl.Nikolenko.ta.in.28.12.2023.pdf>
3. Зарубіжна література. 10 – 11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf>
4. Екранізація творів зарубіжної літератури. URL: <https://personalityschool.bnvo.com.ua/biblioteka/mediateka/ekranizatsiya-tvoriv-zarubizhnoyi-literatury>
5. Рябова Є. Відеоматеріали (фільми, мультфільми, діафільми) за програмовими творами із зарубіжної літератури для учнів 6 класу. URL: <https://vseosvita.ua/library/videomateriali-filmi-multfilmi-diafilmi-za-programovimi-tvorami-iz-zarubiznoi-literaturi-dla-ucniv-6-klasu-291499.html>
6. Персональний сайт вчителя зарубіжної літератури Любові Волобуєвої. URL: http://lyubov-volobueva.kh.sch.in.ua/videoteka/hudozhni_filjmi_pro_pisjmennikiv/
7. Видавництво «Ранок» пропонує платформу «Шкільні твори на великому екрані: магія екранізацій». URL: <https://ranok-portal.com.ua/publikatsii/shkilni-tvory-na-velykomu-ekrani-magiya-ekranizacij>
8. Каталог курсів підвищення кваліфікації 2025 з напрямку Зарубіжна література. URL: <https://kipo.ua/category/zarubizna-literatura/>
9. Степанова К. Екранізація проти оригіналу: чи здатне кіно позмагатися з книгою. URL: <https://www.detalks.media/post/ekranizatsiia-proty-oryhinalu-chy-zdatne-kino-pozmahatysia-z-knyhoiu>

References:

1. Pasko I. Yaki tvory z kursu «zarubizhky» naibilshe liubliat uchni – rezultaty opytuvannia vchyteliv. URL: <https://nus.org.ua/2024/06/27/yaki-tvory-z-kursu-zarubizhky-najbilshe-lyublyat-uchni-rezultaty-opytuvannya-vchyteliv/> [in Ukrainian].
2. Modelna navchalna prohrama «Zarubizhna literatura. 5–9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u redaktsii 2023 roku) (avtory Nikolenko O. M., Isaieva O. O., Klymenko Zh. V., Matsevko-Bekerska L. V., Yuldasheva L. P., Rudnitska N. P., Turianytsia V. H., Tikhonenko S. O., Vitko M. I., Dzhanhobekova T. A.). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Zar.lit.5-9-kl.Nikolenko.ta.in.28.12.2023.pdf> [in Ukrainian].
3. Zarubizhna literatura. 10 – 11 klasy. Riven standartu. Navchalna prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. 2022. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf> [in Ukrainian].
4. Ekranizatsiia tvoriv zarubizhnoi literatury. URL: <https://personalityschool.bnvo.com.ua/biblioteka/mediateka/ekranizatsiya-tvoriv-zarubizhnoyi-literatury> [in Ukrainian].
5. Riabova Ye. Videomaterialy (filmy, multfilmy, diafilmy) za prohramovymy tvoramy iz zarubizhnoi literatury dlia ucniv 6 klasu. URL: <https://vseosvita.ua/library/videomateriali-filmi-multfilmi-diafilmi-za-programovimi-tvorami-iz-zarubiznoi-literaturi-dla-ucniv-6-klasu-291499.html> [in Ukrainian].
6. Personalnyi sait vchytelia zarubizhnoi literatury Liubovi Volobuievoi. URL: http://lyubov-volobueva.kh.sch.in.ua/videoteka/hudozhni_filjmi_pro_pisjmennikiv/ [in Ukrainian].
7. Vydavnytstvo «Ranok» proponuie platformu «Shkilni tvory na velykomu ekranі: mahiia ekranizatsii». URL: <https://ranok-portal.com.ua/publikatsii/shkilni-tvory-na-velykomu-ekrani-magiya-ekranizacij> [in Ukrainian].
8. Kataloh kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii 2025 z napriamku Zarubizhna literatura. URL: <https://kipo.ua/category/zarubizna-literatura/> [in Ukrainian].
9. Stepanova K. Ekranizatsiia proty oryhinalu: chy zdatne kino pozmahatysia z knyhoiu. URL: <https://www.detalks.media/post/ekranizatsiia-proty-oryhinalu-chy-zdatne-kino-pozmahatysia-z-knyhoiu> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 24.12.2025